

УДК 007:304:004.738.5

К.В. Плещенко

НИЗОВА БЛОГОСФЕРА ЯК ЗАСІБ ІНДИВІДУАЛЬНОГО САМОВИРАЖЕННЯ

У статті розглянуто комунікативні властивості низової блогосфери. Проаналізовано інтерпретацію блога як електронного щоденника щодо його функціонального значення. Наведено формальні уподобання користувачів при формуванні власного інформаційного простору, потенційно розрахованого на масову аудиторію.

Ключові слова: низова блогосфера, електронний щоденник, функція блогу, самовираження, комунікативний вплив.

I. Вступ

Ключові властивості блогосфери все ще очікують багатопланового вивчення. Сама неоднозначність мережевого спілкування ставить цю проблему в прикордонні межі індивідуального самовираження та колективного оцінювання. Тому опис авторських інтересів та очікувань вимагає багатоаспектного підходу.

Комунікативну специфіку блогів досліджували неодноразово. Так, Сьюзен Херрінг (Susan C. Herring), Лоїс Енн Шеїдт (Lois Ann Scheidt), Сабріна Бонус (Sabrina Bonus), Елайджа Райт (Elijah Wright) присвятили працю "Bridging the Gap: A Genre Analysis of Weblogs" структурним і функціональним властивостям блогів (2004) [9]. Автори визначили їх як гібридний жанр, що поєднує в собі деякі риси стандартних веб-сторінок і асинхронних засобів мережевої взаємодії (наприклад, форумів). Зізі Папачаріссі (Zizi Papacharissi) у праці "Audiences as Media Producers: Content Analysis of 260 Blogs" (2004) дійшов висновку, що блоги є новою, персоніфікованою формою використання Інтернету; своєрідним компромісом між індивідуальною та публічною сферою роботи з інформацією [10]. Наталя Курчакова в матеріалі "Форми самопрезентації в блозі" (2007) розглянула сторінки 62 користувачів на основі гри "20 фактів про себе" [4]. Це дало їй змогу зробити факторний і кореляційний аналіз способів самоопису блогерів.

Ці дослідження багато в чому визначили особливості світової блогосфери. Але все ще актуальним залишається розгляд саме низових сторінок – блогів, що не мають широкої аудиторії і/або вузькоспеціалізованої тематичної, професійної спрямованості. Особливо це важливо для української блогосфери, що перебуває на стадії становлення, тому тільки шукає своє місце серед інструментів конструктивної комунікації. З функціонального погляду, низові блоги лег-

ко трактуються як "електронні щоденники", "засоби масового інформування", "майданчики взаємодії" користувачів. Вивчення цих векторів підкреслює не відмінність між особистим і масовим, не активні й пасивні тонкощі віртуальної комунікації. Швидше воно звертає увагу на переваги блогерів у формуванні особистого інформаційного сегмента з розрахунком на потенційне здобуття масового (або підготовленого) читача. Творчий вибір блогера стає й ознакою потенційної диференціації користувачів.

II. Постановка завдання

Мета статті – з'ясувати подібні якості низового блогу щодо його інтерпретації саме як мемуарних записів.

III. Результати

Називати блог тільки електронним щоденником – це перебільшений підхід. Особисті інтернет-сторінки (за своєю формою) лише частково співвідносяться з мемуарною цінністю інформації, яку відзначав ще Олександр Блок: "Писать дневник, или по крайней мере делать от времени до времени заметки о самом существенном, надо всем нам. Весьма вероятно, что наше время – великое и что именно мы стоим в центре жизни, т. е. в том месте, где сходятся все духовные нити, куда доходят все звуки" [3]. Але деякі риси, що недвозначно нагадують щоденникові, в блогосфері помітні вже при першому наближенні.

Форма щоденника складна, оскільки визначається взаємодією "особистість – навколишній світ" через конфлікт авторського вимислу й реальності. Напевно, через останню властивість у жанр щоденникової прози іноді включаються ліричні відступи, сповіді, покаяння, листи, записи снів, розмови з самим собою [5]. Доцільно припустити, що блог (в індивідуально-авторському аспекті) періодично переймає від щоденника афористичність, непослідовність, надмірну абстрагованість думок (коли фактографічну дійсність складно відокремити від ліричного осмислення), переважання побутової

деталі, документальну й публіцистичну відкритість. Але головна відмінність полягає в тому, що блоги (у своїй більшості) розраховані на масового читача та зовнішнє коментування.

Завдяки цим властивостям блоги виконують функції колективної ідентичності (об'єднання авторів за життєвими позиціями й інтересами), психотерапевтичну (емоційна оцінка фактів у позитивних/негативних тонах), автокомунікативну (особистий вибір форми спілкування). Зрозуміло, що окремих інтерес викликають переваги авторів у динамічній побудові низових сторінок. Для розгляду цього питання було обрано якісно-кількісний контент-аналіз.

Структура проведення аналізу вибудовувалася як послідовність етапів, викладена В. Різуном у праці "Методи наукових досліджень у журналістикознавстві" [7]. Зупинимося на кількох основних моментах.

Мета проведеного контент-аналізу – розкрити якісні особливості низового блогу як засобу для створення індивідуального інформаційного майданчика. Крім формування репрезентативної вибірки, завданням дослідження було встановлення категорій, одиниць аналізу та рахунку, інтерпретація результатів.

Формування вибірки спиралось на лексичний контент-моніторинг, спрямований на встановлення смислової однорідності для матеріалів близько 300 блогів. На їх основі була побудована вибірка (враховує шість платформ). Усього було відібрано 60 низових блогів, що зареєстровані українськими користувачами, значна частина яких ведеться українською мовою. Усі сторінки виявляли активність протягом 2012 р. Кожен блог було представлено одиницею аналізу розміром 4–5 сторінок формату А-4. У сукупності кожна платформа була виражена такою кількістю сторінок:

– "Blog.meta.ua" – 29 сторінок;

- "Blog.i.ua" – 37 сторінок;
- "Diary.ru" – 38 сторінок;
- "Hiblogger.net" – 41 сторінка;
- "LiveInternet.ru" – 35 сторінок;
- "LiveJournal.ru" – 36 сторінок.

Усього: 216 сторінок.

Категоріями виступили запропоновані функції блогу як віртуального щоденника. Одиниці рахунку визначалися таким чином: категорія колективної ідентичності (внутрішній світ людини – особисте життя – зовнішній світ), емотивна категорія (негативний – нейтральний – позитивний тон), автокомунікативна категорія (розповідь про подію – оцінка, емоції – аналіз). Кожному текстовому блоку після безпосереднього прочитання присвоювалося значення категорії, що найбільш часто зустрічається. Звісно, цей категоріальний розподіл має умовний характер, тому що, наприклад, негативне ставлення до події не означає загальної негативної оцінки. Це можна сказати і про позитивні інтонації.

Дослідження проведено за допомогою програми "IBM SPSS Statistics 20". Інтерпретація результатів звелася до роботи над таблицями спряженості (всього три).

Аналіз показав, що стосовно предметної спрямованості та експресії абсолютна більшість належить тим одиницям, де в центрі уваги перебувають проблеми зовнішнього світу, причому описані в нейтральних тонах (тобто без різких оцінних суджень, украй експресивної лексики). Кількісно визначено 20 блогів, де вказані змінні домінують, що становить 33,3% у відповідній таблиці спряженості, щодо двох вказаних значень. При цьому всього блогів, орієнтованих на питання економіки, політики, культури, нараховано рівно 30 (50% вибірки). А блогів, де превають нейтральні інтонації, у загальній сукупності 26 (43,3% вибірки) (табл. 1).

Таблиця 1

Предмет – Тон блога

Предмет	Одиниця вимірювання	Тон блога			Total
		негативні інтонації	нейтральні інтонації	позитивні інтонації	
Внутрішній світ людини	Count	4	3	4	11
	% of Total	6,7	5,0	6,7	18,3
Особисте життя	Count	3	3	13	19
	% of Total	5,0	5,0	21,7	31,7
Зовнішній світ	Count	3	20	7	30
	% of Total	5,0	33,3	11,7	50,0
Total	Count	10	26	24	60
	% of Total	16,7	43,3	40,0	100,0

Подібні поєднання змінних найчастіше існують у передруках або в запозичених журналістських матеріалах. Також блогери іноді розповідають про різні факти зі свого життя без зайвої емоційності (якщо не відносити до неї пунктуаційні надмірності). Як приклад можна навести фрагмент матеріалу із щоденника "ЖуЖЖу о своем" (платформа "LiveJournal") [1]:

"Вот решил все-таки проапгрейдить свой iMac, добавит в него SSD под систему, но вот дилемма – 64 или 128 ГБ <...> Выбор пал на Kingston SSDNow V200 128GB 2.5" SATAIII MLC (SV200S37A/128G) или 64GB, пока еще не решил. Сколько занимает весь мой софт понятия не имею, в сведениях о системе всего 11.9 Гб, но тут явно не все указывается" (у цьому

та наступних прикладах орфографія і пунктуація збережена. – К.П.).

Звичайно ж, у нейтральних інтонаціях написані матеріали, що повністю виключають явне втручання творчої волі автора. Наприклад, блог “ПАЛОМНИК” (платформа “Blog.meta.ua”) складається з історичних довідок на тему стародавніх міст Ізраїлю та біблійних сюжетів [2]. Безумовно, ми не виключаємо таку активність блогу, де успішний творчий підхід спирається тільки на комбінування й розміщення сторонніх даних (мова йде про абсолютну відсутність авторських коментарів). У таких випадках експресія буде досягатися не за законами інтонації, але за асоціативним принципом. Але у вибірці такий підхід не виявився.

Наступним поєднанням значень, що переважає, є показники “Особисте життя” і “Позитивні інтонації” (що відповідає уявленню про щоденник як специфічний “пошук самого себе”). Усього нараховано 13 таких блогів (21,7% відносно двох згаданих значень). При цьому щоденників, орієнтованих на особисте життя автора, 19 (31,7% вибірки), а написаних у позитивних тонах – 24 (40% вибірки). Решта значень змінних поєднуються відносно рівномірно.

Контент-аналіз демонструє, що уявлення про блогосферу як про винятковий простір підвищеної експресії й самовираження да-

леко не завжди знаходять пряме підтвердження. Хоча, за певних зовнішніх обставин, воно й може таким стати. Крім того, що автори, навіть найменш популярних сторінок, жваво цікавляться сторонніми проблемами, вони готові й до багатостороннього їх освітлення. Правда, невимушеність віртуальної взаємодії в низових блогах часто позбавляє обговорення символічної дисципліни. Об’єднання, коли всі користувачі готові спілкуватися, нерідко залишається виключно формальним. І це, зрештою, зводить на “ні” будь-які основи аналітичного осмислення.

З іншого боку, там, де блогер не позиціонує проблематику особистого життя, переважає нейтральна оцінка, це свідчить про важливість самого факту спілкування. У іншому випадку оповідач прямо говорить про свій інтерес (потенційно повертаючи до себе аудиторію).

Поєднання змінних “Предмет публікації – Тип тексту” (табл. 2) наочно демонструє більшість записів, орієнтованих на проблематику зовнішнього світу й аналітичний підхід, 14 блогів (23,3% в контексті змінних). Усього щоденників, орієнтованих на аналітичне осмислення предметів публікації, – 21 (35% від вибірки). Ця кількість зовсім трохи поступається емоційному, ситуативному підходу – 22 блоги (36,7% від вибірки).

Таблиця 2

Предмет – Тип тексту

Предмет	Одиниця вимірювання	Тип тексту			Total
		розповідь про подію	оцінка, емоції	аналіз	
Внутрішній світ людини	Count	1	5	5	11
	% of Total	1,7	8,3	8,3	18,3
Особисте життя	Count	9	8	2	19
	% of Total	15,0	13,3	3,3	31,7
Зовнішній світ	Count	7	9	14	30
	% of Total	11,7	15,0	23,3	50,0
Total	Count	17	22	21	60
	% of Total	28,3	36,7	35,0	100,0

Подібний результат зовсім не суперечить загальному баченню блогосфери: автори обговорюють улюблені книги, фільми, музику і, звичайно ж, не обмежуються простими репліками. Водночас аргументацію в цьому випадку не слід розуміти занадто широко. Тут іде мова швидше про більш послідовне розкриття теми публікації, що не впадає в інтонаційні крайнощі, або ж про повну відсутність послідовного міркування. При цьому в блогосфері сам вибір розвитку теми можна розглядати як свого роду оцінку. До поєднання послідовності та зовнішньої орієнтації можна віднести, наприклад, матеріал з блогу “SergPost” (платформа “Hiblogger.net”), присвячений принципу п’ятихвилинної пам’яті в практиці міжнародних ЗМІ [8]:

“Допустим, публікація в газеті или телепрограмме А признала факт X. Другие публикации в А (и в других СМИ) пи-

шутся так, словно признания X никогда не было, с позиции первоначального незнания и полной наивности. В результате читателя оставляют в позиции базисной наивности навсегда”.

Відповідні висновки в подібних постах позбавлені надмірної експресії, навіть при поверховій побудові.

У дев’яти блогах домінує емоційна оцінка предметів зовнішнього світу (15% у контексті поєднання змінних). Причому такі пости нерідко спрямовані на самі блог-платформи. Авторі висловлюють невдоволення або ж схвалення щодо різних тенденцій на ресурсі. До подібних прикладів можна віднести запис у щоденнику користувача “...rassvet...” (платформа “Hiblogger.net”), що засуджує використання кнопки рекомендацій на сайті (в рекламних цілях) [6]:

“<...>Этим вы отпугиваете посетителей!
Хотите разрушить старый уклад
ХБешечки...разрушайте...но много ли
здесь останется людей...?? прежде чем
говорить...думайте... Тем более в чужой
монастырь со своим уставом не лезут!<...>”.

Звичайно, особливе місце посідає значення “Особисте життя” блогера (всього 19 щоденників – 31,7% від загальної кількості). Дев’ять блогів присвячено опису особистого життя автора, причому всі вони схиляються до простої розповіді (нотатки про проведений день, роботу, свята, спогади тощо). Вісім блогів виконано в занадто емо-

ційному підході, і тільки два відображають аналітичне осмислення подій з особистого життя. Отже, вибірка демонструє рівне значення простого оповідання й експресії в контексті побутового самоопису.

Щодо поєднання змінних “Тон блогу” і “Тип тексту, що домінує”, то тут на першому місці сукупність аналітичних щоденників, витриманих у нейтральних інтонаціях (18,3% вибірки – 11 сторінок) (табл. 3). Позитивні інтонації рівномірно розподілилися між розповідними блогами і сторінками з підвищеною експресією (по 9 ресурсів у кожному значенні). Інші дані розподілені в загальному діапазоні 6–8 блогів.

Таблиця 3

Тон блога – Тип тексту

Тон блога	Одиниця вимірювання	Тип тексту			Total
		розповідь про подію	оцінка, емоції	аналіз	
Негативні інтонації	Count	0	6	4	10
	% of Total	0,0	10,0	6,7	16,7
Нейтральні інтонації	Count	8	7	11	26
	% of Total	13,3	11,7	18,3	43,3
Позитивні інтонації	Count	9	9	6	24
	% of Total	15,0	15,0	10,0	40,0
Total	Count	17	22	21	60
	% of Total	28,3	36,7	35,0	100,0

Таким чином, вибірка виключила тільки реалізацію негативних інтонацій у контексті оповідних матеріалів. Причому це твердження поширюється на всю предметну сферу: внутрішній світ автора, особисте життя, зовнішній світ.

Вирішальне порівняння таблиць демонструє: найбільше значення належить аналітичному опису, витриманому в нейтральних тонах і спрямованому на проблематику зовнішнього світу (10 щоденників). Це дійсно наближає блоги до джерел стороннього інформування. Вісім щоденників схиляються до позитивних інтонацій, описуючи особисте життя блогера (тип тексту – простий виклад фактів). Щодо блогів, виконаних у негативних тонах, то тут усього 10 сторінок, з них домінує емоційний підхід до оповідання (6 щоденників; по два блоги на кожен тип предметної сфери). Отже, отримана вибірка демонструє зовнішню спрямованість матеріалів, що цілком відповідає мережеві суті електронних щоденників.

IV. Висновки

Отримані результати дають змогу зробити такі висновки:

- у низовій блогосфері поширене запозичення матеріалів;
- опис власного авторського стану рідко зводиться до простого викладу фактів – аудиторії пропонують оціночні записи; особисте життя блогерів часто характеризується позитивними інтонаціями; критична негативна позиція виявляється не інтенсивно, а рівномірно між предметами обговорення;

- напевно, висока зовнішня орієнтація матеріалів дає можливість вирішити декілька завдань: продемонструвати пошукову активність автора (у тому числі в роботі з іншими сайтами), оформити зрозумілий потенційному читачеві предмет обговорення, заощадити час для оновлення блогу;
- інтерпретуючи блог як віртуальний щоденник, доцільніше говорити не просто про мемуарні записи, а, швидше, про особистий каталог даних (що допускає сторонній вплив на смаки, інтереси низових сторінок через актуальні/популярні матеріали стрічок новин і централізовані сторінки).

Не слід забувати і про формальну відкритість, незавершеність блогів. Автор завжди може змінити курс розвитку своїх записів і навіть видалити всі ранні (у тому числі невдалі) матеріали, що потенційно робить будь-який низовий блог орієнтованим на набуття статусу централізованого. У зв’язку із цим залишається перспективним вивчення низової блогосфери як засобу інформування та взаємодії, а також основних подібностей-відмінностей між рядовими й централізованими сторінками.

Доводиться говорити про приховані, потенційні можливості блогу, які створюються в тематичних, структурних векторах (тобто розвитком обговорень, а також самим фактом публікації). Будь-яка сторінка виявляється включеною в складні горизонтальні й ієрархічні процеси комунікації, безпосередньо пов’язаної з підготовкою власної постій-

ної аудиторії. У таких умовах метою блогінгу (нехай і вторинною) може виявитися збільшення власної значущості та розширення впливу на сторінки за схожою тематикою. Розгляд цих питань дасть змогу уточнити як місце блогів серед засобів сучасної комунікації, так і деякі особливості стороннього впливу на їхню динаміку.

Список використаної літератури

1. Апгрейд моего iMac [Электронный ресурс] / Блог "ЖУЖУ о своем" // LiveJournal. – Режим доступа: <http://pchelav.livejournal.com/44531.html>.
2. Блог "Паломник" [Электронный ресурс] // Blog.meta.ua. – Режим доступа: <http://blog.meta.ua/users/fatality/>.
3. Из записных книжек и дневников Александра Блока [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.silverage.ru/poets/blok_dnevnik.html.
4. Курчакова Н. Особенности выражения эмоций в виртуальных дневниках / Н. Курчакова // Личность и межличностное взаимодействие в сети Internet. Блоги: новая реальность / под ред. В.Л. Волохонского, Ю.Е. Зайцевой, М.М. Соколова. – СПб. : Изд-во СПбГУ, 2007.
5. Михеев М. Записные книжки и дневники [Электронный ресурс] / М. Михеев. – Режим доступа: http://www.srcc.msu.su/uni-persona/site/research/miheev/filpri.htm#_Тoc15350966.
6. О ХБ / Блог "Скоро рассвет!" [Электронный ресурс] // Hiblogger.net. – Режим доступа: <http://obrechennaya.hiblogger.net/1146182.html>.
7. Різун В.В. Методи наукових досліджень у журналістикознавстві: навч. посіб. / В.В. Різун, Т.В. Скотникова. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – К.: Преса України, 2008. – 144 с.
8. СМИ: принцип 5-минутной памяти [Электронный ресурс] / Блог "Лисья мысли о жизни смысле" // Hiblogger.net. – Режим доступа: <http://sergpost.hiblogger.net/1340426.html>.
9. Herring S.C. Wright E. Bridging the Gap: A Genre Analysis of Weblogs [Electronic resource] / S.C. Herring, L.A. Scheidt, S. Bonus, E. Wright // Proceedings of the 37th Hawaii International Conference on System Sciences. – 2004. – Mode of access: <http://www.csus.edu/indiv/s/stonerm/GenreAnalysisOfWeblogs.pdf>.
10. Papacharissi Z. Audiences as Media Producers: Content Analysis of 260 Blogs / Zizi Papacharissi // In M. Tremayne (ed.), Blogging, citizenship, and the future of media. – New York: Routledge, 2007. – P. 22–38.

Стаття надійшла до редакції 30.11.2012.

Плещенко К.В. Низовая блогосфера как способ индивидуального самовыражения

В статье рассматриваются некоторые коммуникативные свойства низовой блогосферы. Анализируется интерпретация блога как электронного дневника относительно его функционального значения. Приводятся формальные предпочтения пользователей при создании собственного информационного пространства, потенциально рассчитанного на массовую аудиторию.

Ключевые слова: низовая блогосфера, электронный дневник, функция блога, самовыражение, коммуникативное влияние.

Pleschenko K. Local Blogosphere as a Means of Individual Self-expression

The article deals with some communicative properties of local blogosphere. Interpretation of blog as electronic diary is analyzed. Also users' preferences in forming own information area are demonstrated.

Key words: local blogosphere, electronic diary, function of blog, self-expression, communicative influence.